

REGERINGSRÄTTENS DOM

Mål nr
996-07

meddelad i Stockholm den 16 december 2008

KLAGANDE

AA

Ombud: BB och CC

MOTPART

Försäkringskassan
103 51 Stockholm

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Kammarrättens i Göteborg dom den 15 december 2006 i mål nr 5767-05
(bilaga)

SAKEN

Underhållsstöd

YRKANDEN M. M.

AA fullföljer sin talan.

Försäkringskassan bestrider ändring.

Båda parterna åberopar samma grunder och omständigheter som i underinstanserna.

SKÅLEN FÖR REGERINGSRÄTTENS AVGÖRANDE*Tillämpliga lagrum*

När underhållsstöd lämnas till ett barn och det finns en bidragsskyldig förälder, ska denne återbetala ett belopp till staten som helt eller delvis motsvarar underhållsstödet (21 § lagen /1996:1030/ om underhållsstöd, USL). Återbetalningsskyldigheten ska bestämmas till ett visst belopp per år för varje barn som har rätt till underhållsstöd. Det ska motsvara ett i lagen angivet procenttal av den bidragsskyldiges inkomst (24 § första stycket USL). För två barn är detta elva och en halv procent (24 § andra stycket USL). Den bidragsskyldiges inkomst ska som huvudregel beräknas i enlighet med det senast fattade taxeringsbeslutet (25 § USL).

Återbetalningsskyldigheten kan dock bestämmas genom en skälighetsbedömning. Detta ska ske om två förutsättningar föreligger. Den ena är att det är uppenbart att den bidragsskyldige har en förvärvsförmåga som väsentligt överstiger vad som motsvarar inkomsten. Den andra är att den bidragsskyldige inte visar godtagbar anledning till att han eller hon inte utnyttjar sin förvärvsförmåga (28 § USL).

Förarbeten till USL

Av förarbetena till USL (prop. 1995/96:208 s. 50 och 95) framgår bl.a. följande:

Bestämmelsen i 28 § gör det möjligt att fastställa en återbetalningsskyldighet i de fall intäkterna enligt taxeringen inte visar den bidragsskyldiges verkliga förvärvsförmåga. För att paragrafen ska bli tillämplig ska det vara uppenbart att förvärvsförmågan väsentligt överstiger inkomsten beräknad enligt bestämmelserna i USL. Det ska alltså vara fråga om uppenbara och stora skillnader mellan den inkomsten och förvärvsförmågan. I sådana fall ska man göra en skälighetsbedömning av återbetalningsskyldigheten. – Begreppet förvärvsförmåga knyter an till begreppet ekonomisk förmåga i 7 kap. 1 § föräldrabalken, FB, och den praxis som har bildats vid tillämpningen av det lagrummet. Detta gäller också bedömningen av när det finns en godtagbar anledning till att den bidragsskyldige inte utnyttjar sin förvärvsförmåga. Beträffande den som trots förvärvsförmåga underlåter att skaffa sig inkomster ska en skälighetsbedömning inte göras om den bidragsskyldige har en godtagbar anledning till att inte utnyttja förvärvsförmågan.

Underhållsskyldighet enligt FB

Enligt 7 kap. 1 § FB ska föräldrarna svara för underhåll åt barnet efter vad som är skäligt med hänsyn till barnets behov och föräldrarnas samlade ekonomiska förmåga.

I samband med att den bestämmelsen tillkom uttalade Lagrådet följande (prop. 1978/79:12 s. 402):

Underhållsskyldigheten bör kunna bestämmas med hänsyn till den verkliga förvärvsförmågan i fall då den underhållsskyldige utan godtagbar anledning underlåter att skaffa sig inkomster som sätter honom i stånd att bidra till barnets underhåll. En förälders intresse av att själv få avgöra hur han ska inrätta sitt liv får sålunda tåla viss inskränkning med hänsyn till hans eller hennes plikt att underhålla barn.

Departementschefen anslöt sig till denna uppfattning, vilket är bakgrunden till att bestämmelsen innehåller ordet *förmåga* (a. prop. s. 423). Detta synsätt har också återspeglats i många avgöranden av Högsta domstolen (NJA 1983 s. 194, 1985 s. 768, 1990 s. 201, 1990 s. 205, 1991 s. 40 och 1992 s. 550).

Regeringsrättens bedömning

Frågan i målet är om det finns förutsättningar för att fastställa AAs återbetalningsskyldighet för utgivet underhållsstöd genom en skälighetsbedömning enligt 28 § USL.

Som har framgått ska bedömningen göras i två led. Det första ledet är att pröva om det är uppenbart att den underhållsskyldige har en förvärvsförmåga som väsentligt överstiger vad som motsvarar den faktiska inkomsten.

Målet avser återbetalningsskyldighet fr.o.m. februari 2002. Då var AA endast 34 år. Han har inte anfört att han skulle vara sjuk eller av någon annan anledning inte skulle ha möjlighet att ha ett arbete som ger en vanlig inkomst. Det är alltså uppenbart att han har en förvärvsförmåga som väsentligt överstiger hans faktiska inkomst.

Nästa led i bedömningen är om han har visat en godtagbar anledning till att inte utnyttja sin förvärvsförmåga.

AA har under ett flertal år drivit ett företag med förlust och har därmed inte heller haft några nämnvärda inkomster. Försäkringskassan har betalat underhållsstöd sedan juni 1998 för ett av hans barn och

sedan maj 1999 för ett annat. Försäkringskassan ansåg att AA under de första åren inte var återbetalningsskyldig. Det innebär alltså att kassan bedömde att för en viss tid det förhållandet att han drev ett eget företag var en godtagbar anledning till att han inte utnyttjade sin förvärvsförmåga, trots att företaget gick med förlust.

AA har inte anfört något som skulle kunna vara en godtagbar anledning till att han fortsätter att bedriva ett förlustföretag i stället för att utnyttja sin förvärvsförmåga så att han kan uppfylla de ekonomiska skyldigheter han har som förälder.

AAs överklagande ska alltså avslås.

REGERINGSRÄTTENS AVGÖRANDE

Regeringsrätten avslår överklagandet.

Sten Heckscher

Lars Wennerström

Eskil Nord

Anna-Karin Lundin

Kristina Ståhl

Maria L. McMurray
Föredragande regeringsrätts-
sekreterare

Avd I

Föredraget 2008-11-26